

UPUTE ZA PISANJE PROGRAMA

u svrhu provođenja postupka verifikacije programa rada s djecom predškolske dobi (2024)

Program rada s djecom predškolske dobi koji se želi verificirati (u daljnjem tekstu *program*) je dokument koji treba izraditi i prema temeljnim dokumentima predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj.

Da bi *program* zadovoljio zakonske propise i stručne zahtjeve, treba biti načinjen na temelju strukturalnih i sadržajnih odrednica koje definiraju način sastavljanja *programa*, a nalaze se u slijedu ovoga dokumenta.

Program treba načiniti sukladno:

Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine, 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22, 101/23), koji kaže da je predškolski odgoj sastavni dio sustava odgoja i naobrazbe i skrbi o djeci, a obuhvaća programe odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u dječjim vrtićima te, iznimno, u drugim ustanovama i udrugama.

Predškolski se odgoj ostvaruje na temelju **Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe** koji je donio Hrvatski sabor 16. svibnja 2008. (Narodne novine, 63/08 i 90/10). Od dana stupanja na snagu ovog Standarda prestaju važiti Odluka o elementima standarda društvene brige o djeci predškolske dobi (Narodne novine, 29/83) i Odluka o elementima standarda specifičnih potreba djece s teškoćama u razvoju (Narodne novine, 47/87). Kako stoji u članku 54. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe, dječji vrtići su dužni, u organizacijskom i stručnom smislu, uskladiti svoju djelatnost s odredbama ovoga Standarda u roku od pet godina od dana njegova stupanja na snagu. Za sve nove programe vrijede isključivo mjerila Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe.

Svi programi predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, u stručnom smislu, svoje uporište nalaze a smjernicama **Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje** (Narodne novine, 5/15), čiji se ciljevi, vrijednosti i načela ogledaju u cjelokupnoj organizaciji i provedbi odgojno-obrazovnoga rada s djecom rane i predškolske dobi u strukturiranju bitnih zadaće Programa

Osim gore navedenih temeljnih dokumenta postoji još niz onih koje treba proučiti prilikom pisanja *programa*, a ovisi o vrsti *programa* koji se želi verificirati:

- Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture (Narodne novine/Medunarodne novine, 2/97)
- Pravilnik o vrsti stručne spreme stručnih djelatnika te vrsti i stupnju stručne spreme ostalih djelatnika u dječjem vrtiću (Narodne novine, 133/97)
- Pravilnik o posebnim uvjetima i mjerilima ostvarivanja programa predškolskog odgoja (Narodne novine, 133/97, 84/21)

- Pravilnik o načinu raspolaganja sredstvima državnog proračuna i mjerilima sufinanciranja programa predškolskog odgoja (Narodne novine, 134/97)
- Pravilnik o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću (Narodne novine, 83/01, 57/22)
- Program zdravstvene zaštite djece i higijene i pravilne prehrane djece u dječjim vrtićima (Narodne novine, 105/02, 55/06, 121/07)
- Pravilnik o obrascima zdravstvene dokumentacije djece predškolske dobi i evidencije u dječjem vrtiću (Narodne novine, 114/02, 63/19)
- Pravilnik o vježbaonicama i pokusnim programima u dječjim vrtićima te o dječjim vrtićima kao stručno – razvojnim centrima (Narodne novine, 49/04)
- Zakonu o sportu (Narodne novine, 141/22)
- Konvencija o pravima djeteta (UN, 1989)
- Konvencija o pravima djeteta, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži (2001)
- Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava (Vlada Republike Hrvatske, 1999.)
- Zakon o radu (Narodne novine, 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23)
- Obiteljski zakon (Narodne novine, 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23)
- Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. god. Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske
- Zakon o ustanovama (Narodne novine, 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19, 151/22)

Program treba sačiniti koristeći se **suvremenom stručnom terminologijom** iz područja predškolskog odgoja i obrazovanja.

Program treba izraditi u skladu s **načelima hrvatskoga standardnog jezika** (lektorirati).

Program treba **potpisati** autor *programa*, ovlaštenu predstavnik pravne osobe (ravatelj vrtića, predsjednik udruge ili druga odgovorna osoba) i treba ga **ovjeriti** pečatom pravne osobe.

Način pisanja programa

Program treba sastaviti na računalu - standardni A4 papir (*paper size*) i tip slova (*font*) Times New Roman.

Veličina slova (*font size*) treba biti 16 točaka u osnovnim poglavljima, 14 u potpoglavljima, 12 točaka u naslovima cjelina (npr. 1.1.3.) i glavnome tekstu.

Prored (*line spacing*) treba biti prilagođen na vrijednost 1,5.

Margine (*margins*) treba prilagoditi jednako s obje strane stranice (bez uveza).

Isticanje pojedinih dijelova teksta, **masni tisak (bold)**, *kurziv (italic)*, podcrtavanje (*underline*) treba koristiti umjereno.

Tekst treba obostrano poravnati (*alignment: justify*).

Stranice je potrebno numerirati (*page numbers*), u desnomo donjem kutu. Numeracija se ne stavlja na naslovnu stranicu kao ni na stranicu sa sadržajem. Počinje se numerirati tek od uvoda i to arapskim brojevima (3, 4, 5 itd.).

Tekst treba tiskati jednostrano (*print*).

Program može sadržavati ilustracije i tablice.

Naslovna stranica

Naslovna stranica treba sadržavati sljedeće elemente: **zaglavlje, srednji dio i podnožje**. U **zaglavlju** stoji naziv pravne osobe (dječjeg vrtića, udruge, vjerske zajednice, društva...), adresa i sjedište, brojevi telefona, mobitela, adresa elektroničke pošte (gornji lijevi kut stranice).

U **srednjem dijelu** stoji naziv *programa* (naziv *programa* mora sadržavati vrstu programa i njegovo trajanje sukladno Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe) i nekoliko redaka niže ime i prezime autora *programa* i akademski ili stručni naziv (centrirano). U **podnožju** se navodi mjesto i vrijeme (mjesec i godina) izrade *programa* (centrirano).

Sadržaj

Sadržaj treba sadržavati sva poglavlja i potpoglavlja od uvoda do literature te označiti rednim brojem stranice na kojoj se nalaze.

Struktura programa

Program treba izraditi po cjelinama koje čine poglavlja i potpoglavlja.

U daljnjem tekstu bit će navedena i opisana osnovna poglavlja i potpoglavlja slijedom kojih svaki autor treba strukturirati *program*. Unutarnje grananje pojedinih poglavlja i potpoglavlja ovisi o njegovu sadržaju i namjeni.

1. **Uvod** kratko obrazlaže potrebu za *programom* te cilj, zadaće i strategiju djelovanja - smjer povećanja kvalitete odgojno-obrazovnog rada s djecom. Uvodni dio *programa* trebao bi ukratko odgovoriti na pitanja *Kako radimo?* i *Što planiramo učiniti da vrtić bude još bolji?*
2. **Ustrojstvo programa** opisuje organizaciju *programa* glede trajanja, dob i broj djece po skupinama i raspored rada odgojitelja ili voditelja programa te način na koji će se vršiti praćenje i provjera kvalitete organizacije rada. Organizacija *programa* treba biti fleksibilna i stalno se prilagođavati potrebama djece i roditelja. Prije svega organizacija vremena za odmor, prehranu i aktivnosti djece. Suvremeno gledanje na učenje, odgoj i obrazovanje daje prednost mješovitim odgojnim skupinama i organizaciji u kojoj ustanova postaje zajednica djece, roditelja i odgojitelja, otvorena prema zajednici. Također valja navesti sve stručne djelatnike u *programu* (odgojitelje, stručne suradnike, vanjske suradnike) te pojasniti njihove uloge. Potrebno je priložiti diplome i druge potvrde o stručnoj osposobljenosti koja treba biti u skladu s *Pravilnikom o vrsti stručne spremlje stručnih djelatnika te vrsti i stupnju stručne spremlje ostalih djelatnika u dječjem vrtiću*. Valja navesti i način na koji će se *program* financirati.
3. **Materijalni uvjeti** odnose se u prvom redu na prostor u kojem će se *program* odvijati. Prva i najvažnija je sigurnost djeteta. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa pokrenulo je 1997. na državnoj razini inicijativu da svaki vrtić izradi sigurnosno-zaštitne i preventivne programe i protokole postupanja u mogućim rizičnim situacijama koja je mnoge stručnjake potaknula na kvalitetno promišljanje zadaća iz ovog područja rada. Osobito u današnje vrijeme kada se zna da fizičko okruženje treba omogućiti djetetu učenje, istraživanje, suradnju s djecom i odgojiteljima drugih grupa i kada se nastoji ukupan prostor dječjeg vrtića staviti u funkciju igre djeteta. Djeca više ne bi trebala boraviti između četiri zida sobe dnevnog boravka. Iz *programa* treba biti jasno vidljivo kako vrtić brine o toj zadaći. Opća i didaktička oprema, sa specifičnostima za neke

posebne programe također treba biti navedena u *programu*. Poticajno okruženje, osim općom i didaktičkom opremom treba biti bogato materijalima i poticajima za istraživanje, eksperimentiranje, manipuliranje, igranje, skrivanje, a djeci treba biti omogućeno slobodno kretanje po prostoru.

4. **Odgojno-obrazovni rad** opisuje bitne zadaće koje polazište imaju na razvoju i potrebama djece koja će se uključiti u konkretni *program*. Sadržaj *programa* nije moguće unaprijed propisati. Suvremeni pristup ističe spontano, situacijsko učenje u igri, doživljaje i bogate poticaje, a ne poučavanje kroz sadržaje koji su strogo strukturirani, vođeni te unaprijed propisani. Uvjeti za razvoj i učenje u igri trebaju se u *programu* planirati unaprijed: raznovrsnost poticaja kroz integracijski pristup, uključenost djece u aktivnost, razvojna primjerenost i poticajnost, kreativnost i izražavanje, mogućnost izražavanje osjećaja, mogućnost izbora aktivnosti i drugo. Iz *programa* se treba vidjeti na koji način će se provjeravati koliko je odgojno-obrazovni rad u vrtiću usklađen s potrebama svakog djeteta te koji su uvjeti provedbe odgojno-obrazovnog rada najbolje prilagođeni potrebama djeteta i zašto. Koliko je odgojno-obrazovni rad učinkovit u smislu poticanja cjelovitoga djetetova razvoja? Također treba pažljivo promišljati uloge odgojitelja i interakciju djeteta i odgojitelja koja će se ostvarivati u *programu* jer će neki programi zbog svoje specifičnosti, primjerice sportski, uvijek zahtijevati izraženiju ulogu voditelja i stalnu interakciju s cijelom grupom djece. U ovom poglavlju također treba navesti stručnu dokumentaciju o *programu* prema *Pravilniku o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću* te navesti načine planiranja i praćenja razvoja i učenja djece kroz dodatnu dokumentaciju, fotozapise, videozapise, radove djece, posebne bilješke, liste praćenja i što je izuzetno značajno planiranje timskog rada odgojitelja uz zajedničke refleksije na zapažanja iz neposrednog rada. Sve ove aktivnosti dio su ostalog dijela satnice odgojitelja.
5. **Njega i skrb za tjelesni rast i zdravlje djece** obuhvaća planiranje i praćenje očuvanja zdravlja djeteta, kvalitete prehrane te zadovoljavanje higijenskih uvjeta. Osobito je važno naglasiti da je i kod planiranja posebnih programa (primjerice sportskog) potrebno navesti tko će i kako brinuti o higijeni prostora (primjerice sportske dvorane u kojoj se *program* provodi).
6. **Stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika** plan je stručnog usavršavanja na razini ustanove i van ustanove te individualno kroz različite seminare, stručne aktive, dodatne tečajeve i stručnu literaturu. Obrazovanje odgojitelja, zbog složenosti posla tj. slojevitosti zadaća u ostvarivanju ciljeva i provođenju suvremeno koncipiranog predškolskog odgoja zahtijeva cjeloživotno učenje. Neka područja, primjerice područje suradnje s roditeljima ili razvijanje komunikacijskih vještina danas su nužna i ulaze u područje temeljnih kompetencija odgojitelja. Također, važno je da se odgojno-obrazovni radnici koji vode *program* i dalje stručno usavršavaju u onim znanjima i vještinama potrebnim za vođenje *programa*. Potrebno je konkretno navesti sve načine i planirane oblike stručnog usavršavanja. Neki programi (primjerice za djecu s određenim teškoćama u razvoju) zahtijevaju posebna stručna znanja ili stalnu podršku i suradnju sa stručnim suradnicima.

7. **Suradnja s roditeljima** poglavlje je *programa* koje odražava stvarnu osjetljivost za potrebe obitelji i razinu otvorenosti za razvijanje partnerskih odnosa s roditeljima. Ovaj dio *programa* nije dovoljno svesti na informativne roditeljske sastanke i prigodna druženja. Valja planirati mogućnost boravka roditelja u grupi i sudjelovanje u *programu*, raznolikost oblika i načina informiranja roditelja, davanja povratnih informacija o djetetovom razvoju te jačanje podrške roditeljima u razvijanju roditeljskih kompetencija. Također treba navesti kako će roditelji pratiti i vrednovati ostvarivanje *programa* i postignuća djece.
8. **Suradnja s vanjskim ustanovama** planira se u svim zadaćama koje u svojoj realizaciji zahtijevaju uključenost vanjskih sustručnjaka, nadležnih institucija, lokalne uprave ili drugih društvenih subjekata. Često je ta suradnja vezana uz *sadržaje za obogaćivanje života djece*, povezivanje vrtića i škole ili različite stručne poslove koji zahtijevaju dodatnu pažnju i pomoć osposobljenih stručnjaka za specifična područja, primjerice u radu s djecom s teškoćama u razvoju ili područja za koja dijete pokazuje veću sklonost i darovitost. Također su to ustanove koje za odgojitelje, stručne suradnike i ravnatelje organiziraju stručno usavršavanje i pružaju stručnu pomoć, kao što je to Agencija za odgoj i obrazovanje.
9. **Vrednovanje programa** opisuje na koji način će se *program* pratiti (snimanje, upitnici, ankete...) vrednovati i dalje unapređivati. Potrebno je navesti i tko će sve sudjelovati u praćenju i vrednovanju *programa* te kako će se *program* vrednovati. Valja razlikovati vanjsko vrednovanje *programa* od samovrednovanja predškolske ustanove. Vanjsko vrednovanje predškolske ustanove mogu vršiti nadležne ustanove, primjerice Agencija za odgoj i obrazovanje. Područja i indikatore za samovrednovanje dječjeg vrtića koje je puno važnije valja izraditi svaki vrtić sam za sebe. Krajnji cilj samovrednovanja dječjeg vrtića trebao bi biti snimanje postojećeg stanja te jačanje kapaciteta ustanove da sama sebe mijenja i usavršava u zacrtanom smjeru.
10. **Financiranje programa:** konkretno navesti na koji će se način financirati *program* (lokalna samouprava, uplate roditelja, donacije...) i koje će troškove pokrivati (hoće li voditelji biti plaćeni i sl.).
11. **Zaključak:** Poglavlje treba sadržavati jasno i sažeto napisane zaključke, odnosno značaj *programa*.
12. **Prilog:** diplome voditelja te dodatne stručne osposobljenosti u skladu s *programom* i ostali prilozi koje želite priložiti npr. potvrde o stručnom usavršavanju, mjerni instrumenti, popis stručne literature i dr.

Popis literature je posljednja stranica *programa*. Literatura sadrži sve radove koji se citiraju u tekstu i to poredane abecednim redom prema prezimenu autora (odnosno imenu ako ima više autora istog prezimena). Više radova istog autora navode se kronološki tako da posljednje objavljeno djelo dolazi prvo.

Literatura se piše tako da se prvo pišu autori knjiga i to po abecedi te im se daje arapski broj npr.:

[1] Brittenham, G., Košarka; kompletan kondicijski program, Gopal, Zagreb, 2005.

Zatim se pišu knjige koje nemaju autora, već ih je uredio neki urednik. Nakon toga pišu se zakoni, također po abecedi, npr.:

[11] Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine, 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22, 101/23).

Na posljepku se pišu internetske stranice s datumom stavljanja te informacije na poslužitelj ili ako to na nekim poslužiteljima ne piše, stavlja se datum kada ste pročitali tu informaciju, npr.:

[12] Šport; Šport u odgojno-obrazovnom sustavu; Školski šport, www.mzos.hr, 15. siječnja 2010.

Ako se u tekstu koristi podatak određenog autora, tj. ako se pozivate na neko njegovo djelo, tada se nakon određenog navoda stavlja broj reference u uglate zagrade (npr. **[12]**, što znači da se pozivate na rad autora koji je naveden u popisu literature pod brojem 12). Čitatelj iz citata ima uvid u izvore kojima se autor djela služio pri pisanju svoga *programa*. Postoji više načina citiranja, ali osnovno pravilo je isto: treba točno naznačiti mjesto gdje započinju odnosno završavaju tuđe misli. U suprotnom, neoznačeni dijelovi tuđih radova smatraju se krivotvorinama i autor se može teretiti za neovlašteno preuzimanje autorskih prava.